

სამართალი და პოლიტიკა

კიევიანი რუსეთ-საქართველოს სამოგავლო ურთიერთობებისა და კონფლიქტების მოგვარებასთან დაკავშირებით (ომი თუ გეგმობა)

ბედნიერი ვარ, რომ არ მაქვს უფლება
დიდი შეცდომისა, რადგან მე პატარა
ერის შეილი ვარ

(ებრაული სიბრძნე)

„უამი მშვიდობისა, უამი შენებისა“

ეკლესიასტე

დღევანდელი მსოფლიოსათვის რთული, წინააღმდეგობ-
რივი, ზოგჯერ კი სრულიად აუხსნელი პროცესებია დამა-
ხასიათებელი. ისეთ ფაქტებსაც ვაწყდებით, თავიანთი
არსითა და ფორმით, რომ არათუ ცივი ომის გამოძახილად
აღიქმება, არამედ ზოგჯერ XX საუკუნის პირველ ნახე-
ვარსაც გვაგონებს.

მრავალ ნეგატიურ პროცესთან ერთად, ეხვდებით
პოზიტიურსაც, რაც საფუძველს გვაძლევს მშვიდობიანი
მსოფლიოს ჩამოყალიბებისთვის. თანამედროვე მსოფლიო,
თავისი ნეგატიური და პოზიტიური შემადგენლებით, გარ-
დამავალი ხასიათისაა. გარდამავალი იმიტომ, რომ ამჟამად
მოქმედი მსოფლიო წესრიგი, ჯერჯერობით, ერთიანი და
ერთმნიშვნელოვანი ჰარმონიული საერთაშორისო სა-
მართლებრივი საფუძვლებით არ არის გამყარებული.
პირიქით, ზოგჯერ ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ ყვე-
ლა სახელმწიფო, დიდი თუ პატარა, განსხვავებული და
საპირისპირო ნორმებით ხელმძღვანელობს. სხვაგვარად არ
აიხსნება saerTaSoriso ქაოსის პრეცედენტები, ძალადო-
ბის პრიმატი და დაყოვნება. ამის დასადასტურებლად მარ-
ტო სირიაში განვითარებული მოვლენები კმარა.

ალბათ, შეიძლება ვაჭარბებ, მაგრამ „2008 წლის აგ-
ვისტოს ომი“ ზემოაღნიშნულის გამოვლენაა. ომი, რო-
მელიც საქართველოსა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის შორის
2008 წლის აგვისტოში დაიწყო, რუსეთ-საქართველოს
ომით დასრულდა. იმის გასაგებად, თუ რატომ და როგორ
გადაიზარდა ერთი ომი მეორე ომში უნდა ვუპასუხოთ შე-
მდეგ შეკითხვებს: რამ განაპირობა რუსეთ-საქართველოს
ომი? რა კონკრეტული მიზნები ამოძრავებდა მეომარ მხა-
რეებს? ვისთვის იყო ეს ომი სამართლიანი და ვისთვის
– უსამართლო?

დასავლეთისა და აღმოსავლეთის გლობალურ გეოპოლიტი-
კურ და გეოსტრატეგიულ ინტერესთა გადაკვეთისა და შეჯა-

გემალ ვახოკიძე, სტუ-ს სრული პროფესორი

XX

ხების ცენტრად კავკასიაში კარგა ხანია მანც საქართველო
მოაზრება. სწორედ გეოპოლიტიკური და გეოსტრატეგიული
ფაქტორი აღმოჩნდა გადამწყვეტი რუსეთ-საქართველოს ურ-
თიერთობაში. საქართველოს ევრო-ატლანტიკურ სივრცეზე
ორიენტირების ტემპის პირდაპირ პროპორციულია რუსე-
თისაგან მომდინარე საფრთხეების ზარისხი და წინააღმდე-
გობრივი ქმედებები.

რუსეთის უმთავრესი და მუდმივი ინტერესი კავკასიაში
ოღითგანვე იყო და არის გეოპოლიტიკური, გეოეკონომიკური
და სამხედრო გავლენის შენარჩუნება-განმტკიცება. უფრო მეტიც
რუსეთი პრეტენზიას აცხადებს გეოსტრატეგიული ცენტრის
სტატუსზე რეგიონალურ დონეზე მანც. ამიტომ კავკასიის სა-
ხელმწიფოების მხრიდან ამის არ გათვალისწინება და სრული
იგნორირება დაუშვებლად მიმაჩნია. დიდი ქვეყნების ასეთი
მისწრაფებები თავის მეზობელ პატარა სახელმწიფოებთან
მიმართებაში იყო და დარჩება მუდმივ პრობლემად.

პრობლემის გამწვავებასა და გადაუჭრელობას განაპირო-
ბებდა და განაპირობებს, ერთი მხრივ, ე.წ. სამხრეთ ოსეთისა
და აფხაზეთის მცხოვრებთა გარკვეული ნაწილის და, მეორე
მხრივ, რუსეთის ინტერესების თანხვედრა. პირველი მათგანი
ცდილობდა საკუთარი უსაფრთხოების მოპოვებას, რაც რუ-
სეთისაგან უფრო გარანტირებულად მიიჩნდა. სანაცვლოდ
ცხინვალისა და სოხუმის სეპარატისტები მაქსიმალურად
აქმაყოფილებდნენ საქართველოში რუსეთის გეოპოლიტი-
კურ ინტერესებს. რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობაში
განხეთქილების არანაკლებ პოლიტიკურ ფაქტორად იქცა
მკვეთრი ფასეულობითი განსხვავება. ჯერ კიდევ ეროვნულ-
განმათავისუფლებელი მოძრაობის საწყისებიდან, ქართულ
საზოგადოებაში დომინირებდა ევრო-ატლანტიკური ფა-
სეულობებისაკენ მისწრაფება. მიუხედავად დიდი დანაქრე-
ბისა, საქართველოს პოლიტიკური კლასი ამ მიმართულების
ერთგული რჩება დღესაც. ბრძოლა საპირისპირო ფასეულო-
ბებს შორის, რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის დაძა-
ვის ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორად იქცა.

მაგრამ ერთია მოწინააღმდეგის მიზანი და მეორეა ჩვენი უნარი
– ავიცილოთ ეს საფრთხეები. ჩვენ უკვე 1989 წლიდან კარგად
გვესმოდა რუსეთის ზრახვები, თუმცა ზოგიერთი ობიექტური
და სუბიექტური ფაქტორების გამო ვერ შევძელით, ერთი
მხრივ, გამოგვეჩინა რუსეთთან საერთო ენა და, მეორე მხრივ,
განდგომილი რეგიონები დაგვერწმუნებინა, რომ საქართველოს

ფარგლებში მათ ექნებოდათ მაქსიმალური და გარანტირებული უსაფრთხოება.

ამ თვალსაზრისით, საქართველოსაგან განდგომილი რეგიონებისათვის ფასეულობითი მოტივი არსებით როლს არ თამაშობდა. აფხაზეთიცა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთიც ამ მხრივ ნაკლებ ინტერესს გამოხატავდნენ და საქართველოსთან დაპირისპირების მოტივად არ სახავდნენ. მათთვის მთავარი იყო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, რომლის უმთავრეს პირობად რუსეთისადმი სატელიტობას მიიჩნევდნენ. შეიძლება ვილაპარაკოთ საქართველოსა და მისი მაშინდელი ხელისუფლების არაეფექტიან ეროვნულ პოლიტიკაზე, რომელიც ვერ უზრუნველყოფდა საქართველოში ეროვნული უმცირესობების მოზიდულობას, მაგრამ ამ ფაქტორს იმ პროცესებზე, რომლებიც ჩრდილოელი მეზობლისაგან იმართებოდა, არსებითი ზეგავლენის მოხდენა არ შეეძლო. **ეროვნული უმცირესობებისადმი დამოკიდებულებაში საქართველო ისტორიულად იყო და არის ტოლერანტული ქვეყანა.** გასაგებია, რომ ტოლერანტობა საკმარისი არაა ეთნიკური უმცირესობების საქართველოსთან ინტეგრაციისათვის, არაა საკმარისი ამ პრობლემის საკანონმდებლო დონეზე უზრუნველყოფაც, მაგრამ ისიც ცხადია, რომ ესოდენ რთული და ფაქიზი საკითხის უსწრაფესი გადაჭრა შეუძლებელია; ამასთან, ისიც ცხადია, რომ საქართველოს სახელმწიფოებრივი სიმტკიცე პირდაპირ კავშირშია ისეთი ეროვნული პოლიტიკის განხორციელებასთან, რომელმაც საქართველოს ყველა ეთნოსის (აფხაზების, ოსების, აზერბაიჯანელების, სომხების, რუსების, ებრაელების და სხვათა) ერთად ცხოვრებით არა ეთნიკური ნაციონალიზმის, არამედ სახელმწიფო ნაციონალიზმის ჩამოყალიბების საფუძველი უნდა შექმნას.

„გარდების ხელისუფლებამ“ დაიწყო ტერიტორიული მთლიანობის აღსადგენად საჭირო წანამძღვრების მომზადება. მათ შორის საერთაშორისო სტრუქტურების მხარდაჭერა, დასავლეთთან ურთიერთობების გაფართოება და ეთნოკონფლიქტების პრობლემის ინტერნაციონალიზაცია. რეფორმები ძალოვან სტრუქტურებში და არმიასა და შეიარაღებულ ძალებში. „გარდების რეველუციის“ პირველ ეტაპზე აშკარად შეიმჩნეოდა ხელისუფლების მხიარდან ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის გააქტიურება. მოქმედი პოლიტიკის მართებულობასა და ეფექტიანობას კიდევ უფრო ზრდიდა მშვიდობიანი საშუალებებით ეთნოკონფლიქტების გადაჭრის გზების ძიება. **ყოველ შემთხვევაში, სამხრეთ ოსეთშიც საქართველოსადმი გარკვეული მიმზიდველობა შეიმჩნეოდა.**

მიუხედავად ამისა, სწორედ აღნიშნულ რეგიონთან მოგვიწია სამხედრო ძალების გამოყენება და ომში ჩაბმა. 8 აგვისტოდან სამშვიდობო პროცესი, ფაქტობრივად, შეწყდა და, როგორც ჩანს, საკმაოდ დიდი ხნით გადაიდო. რადიკალურად შეცვლილი ვითარების მიზეზთა ამომწურავი ანალიზი, დასკვნების გაკეთება და, რაც მთავარია, პრობლემების მოგვარების გზების ძიებანი რთული და ხანგრძლივი პროცესი იქნება. ექსპერტებისა და მკვლევარების ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ აშკარად ნაჩქარევი და პოლიტიკურად საბედისწერო იყო ხელისუფლებისათვის საქართველოს ომში ჩართვა (მით უმეტეს, თუ ომის ინიცირება საქართველოს ხელისუფლებიდან მოდის, თუმცა ამ საკითხში პოლიტიკოსების

გამუდმებული შეხლა-შემოხლაა). მეორე ნაწილის მიხედვით, შეუძლებელი იყო იმის ერთმნიშვნელოვნად მტკიცება, რომ მშვიდობიანი გზით შესაძლებელი იყო განდგომილი ტერიტორიების შემოერთება.

ფაქტია ის, რომ ე.წ. სამხრეთ ოსეთთან დაწყებული ინტეგრაცია რუსეთთან ომად გადაიქცა. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ, რბილად რომ ვთქვათ, ნებისით თუ უნებლიეთ, უყურადღებოდ დატოვა რუსეთის ამ ომში ჩართვის გარდუვალობა. ამდენად, მძიმე შედეგების უმთავრესი მიზეზი იყო არა სამხედრო მარცხი, არამედ პოლიტიკური. არ არის ადვილი პასუხი შეკითხვაზე: შეგვეძლო თუ არა ომის თავიდან არიდება და მშვიდობიანი საშუალებებით სამხრეთ ოსეთის შემოერთება?! უფრო ადვილია პასუხი შეკითხვაზე: რა როლი ითამაშა რუსეთმა ამ ომში და რამდენად მოსალოდნელი იყო რუსეთის მხრიდან განხორციელებული სამხედრო ოპერაცია?! ამ უკანასკნელზე პასუხი, იმავდროულად, მიანიშნებს მარცხის უმთავრეს პოლიტიკურ მიზეზზე.

დიდ სამხედრო მიგნებად არ უნდა ჩაითვალოს იმის მტკიცება, რომ რუსეთ-საქართველოს ომი, სამხედრო თვალსაზრისით, რუსეთის გამარჯვებით დამთავრდებოდა. ომი ბოლო გამოსავალია, მაგრამ ჩვენს შემთხვევაში ომი არამცთუ ბოლო გამოსავალი, არამედ საბედისწერო პოლიტიკური შეცდომა იყო. ხელისუფლებისა და ხელისუფალთა, პოლიტიკისა და პოლიტიკოსთა მოვალეობა არის მუდმივად ეძებონ გზები და გამოიყენონ ყველა ღონე-ხერხი ომის თავიდან ასაცილებლად. გეოპოლიტიკური, სოციალ-კულტურული და ეთნიკური ნაციონალიზმი აღმოჩნდა ის ძირითადი პოლიტიკური ფაქტორები, რომლებმაც სეპარატიზმის აგრესიული ხასიათი და შეიარაღებული კონფლიქტი განაპირობა. ომში მონაწილე მხარეების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ცხადი გახდება იმ წინააღმდეგობების ლოგიკა და მასშტაბიც, რომელიც თანაბრად შეეხო თბილისის, ცხინვალისა და მოსკოვის ეროვნულ ინტერესებს. სხვა საკითხია ის, თუ რამდენად სწორად ესმის თითოეულ მათგანს საკუთარი ინტერესები. **ომის შემდგომდროინდელი ვითარება საქართველოსთვის ძალზე რთული და მძიმეა.** არ იქნება სწორი, თუ ვიტყვით, რომ ამ ეტაპზე ქართული საზოგადოება და პოლიტიკური კლასი ბოლომდე ჩამოყალიბებულია როგორც საერთო ვითარების შეფასებაში, ისე სამომავლო პროგრამის სტრატეგიაში. მხოლოდ დეკლარაციული მიზნები ამ შემთხვევაში საკმარისი ვერ იქნება. სიტუაციის დაძლევა მოითხოვს ჯერ მომხდარის სრულყოფილ ანალიზს, რაც გულისხმობს უპასუხოდ დარჩენილი შეკითხვების „მოხსნას“. ამ თვალსაზრისით, ასეთ შეკითხვათა რიგს განეკუთვნება: რას თამაშობდა პოლიტიკურად კონფლიქტების მოგვარების საბაბით რუსეთი საქართველოსთან. რით უპასუხებდა საქართველო. საერთოდ, რომელი მხარე ცდილობდა ომის თავიდან აცილებას და რომელი ემზადებოდა ომისთვის. მაინც რა არ მოსწონდა და აღიზიანებდა რუსეთს საქართველოს პოლიტიკაში და პირიქით.

ფაქტები მოწმობს, რომ: რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის აგვისტოს ომის წარმოშობის რეალური საბაბი და საფუძველი ამ ორ ქვეყანას შორის ბოლო 20 წლის განმავლობაში არსებულმა მუდმივმა წინააღმდეგობებმა განაპირობეს.

სამართლიანად მიმართა ალენიშნო, რომ მთელი ამ ხნის განმავლობაში, ერთი მხრივ, რუსეთი, ფაქტობრივად ეწინააღმდეგებოდა ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას (თუმცა პრაქტიკულად ეს, უმეტესწილად, მის კეთილ ნებაზე იყო დამოკიდებული), ხოლო მეორე მხრივ, საქართველოს ხელისუფლებისაგან ხდებოდა რუსეთის ინტერესების იგნორირება. შედეგად მივიღეთ ის, რომ ორმა მეზობელმა, მართალია, პატარა და ღიბმა, მაგრამ ერთმორწმუნე ქვეყნებმა ერთმანეთს ვერ გაუგეს და რუსეთის ხისტ პოლიტიკას ფაქტიურად საქართველომ ასეთივე პოლიტიკა შეაგება.

ამის შედეგია, რომ 1999 წლიდან (თითქმის 10 წელიწადი) ვერ მოხერხდა რუსეთ-საქართველოს შორის ჩარჩო ხელშეკრულების გაფორმება და ხელმოწერა, რაც ამ ორ ქვეყანას შორის, უწინარეს ყოვლისა, მშვიდობის გარანტია იქნებოდა;

ეჭვგარეშია, ორივე მხრიდან ურთიერთხელსაყრელი, შემხვედრი ნაბიჯების გადადგმის შემთხვევაში დღეს რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა დიამეტრულად განსხვავებულ, ორივე ქვეყნისათვის სასიკეთო ვითარებაში აღმოჩნდებოდა;

არის კიდევ ერთი გარემოება – ჩვენი ნება-სურვილისაგან დამოუკიდებლად დაწესებული გეოგრაფიული და ეკონომიკური შეზღუდვები რუსეთთან მიმართებაში, რაც, ერთი მხრივ, რეალობაა და, მეორე მხრივ, პოლიტიკური მოცემულობა. ამის გაუთვალისწინებლობა საშინაო და საგარეო პოლიტიკის წარმართვისათვის, მისი პოლიტიკურ აუცილებლობად გამოუცხადებლობა წინდაუხედაობაა.

სწორედ ამაზე მიუთითებს მსოფლიოში აღიარებული დიპლომატი, აშშ-ს გრძელვადიანი საგარეო პოლიტიკის კონცეფციის ერთ-ერთი ავტორი ჰენრი კისინჯერი. იგი აღნიშნავს, რომ „რუსეთის წარმოდგენა საკუთარ თავზე, მსოფლიო არენაზე, როგორც ისტორიულ მოთამაშეზე, სერიოზულად უნდა იქნეს მხედველობაში მიღებული“ [1].

ევროპის ზოგიერთ სახელმწიფოს ლიდერების მხრიდან პირველ ეტაპზე ამ ომში რუსეთის ბრალეულობის შეფასება, როგორც საქართველოს წინააღმდეგ არაპროპორციული სამხედრო ძალის გამოყენება, არასწორია, ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლისა და ომის სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპებს და სხვა არაფერია, თუ არა იურიდიული ნონსენსი. თუმცა შემდგომში, როგორც ევროპელების, ისე აშშ-ის პოლიტიკური წრეების განცხადებები და შეფასებები გაცილებით მეტად იყო და შეფასებებში გაჩნდა ომის სამართლით აღიარებული დეფინიციები „აგრესია“, „ოკუპაცია“ და ა.შ. რუსეთმა ყველა შემთხვევაში დაარღვია საქართველოს სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტი და მოახდინა ჩვენი ტერიტორიების ფაქტიური ოკუპაცია, რითაც გაამყარა თავისი არაერთხელ განცხადებული ინტერესები კავკასიაში.

სამართლიანობა მოითხოვს და უნდა აღინიშნოს, რომ ტალიბანის კომისიამ მსოფლიო თანამეგობრობის და ქართული საზოგადოების მოლოდინები ვერ გააძარცვა. ფაქტიურად კომისიამ დასკვნის მაგივრად წარმოადგინა მომხდარის შესახებ ანგარიში, რომელიც როგორც პოლიტიკურად, ისე სამართლებრივად დაუსაბუთებელი და ორაზროვანია, არაკონკრეტული და არათანამიმდევრული და მით უმეტეს გამოუყენებელი რაიმეს სამტკიცებლად საერთაშორისო სასამართლოში.

იმედი იყო საერთაშორისო საგამომიებო კომისია ბო-

ლოს და ბოლოს დაადგენდა ომში მონაწილე მხარეების ბრალეულობის ხარისხს, ვისკენ იხრებოდა ომის სამართლის ნორმები, იყო თუ არა იმის შესაძლებლობა ომის მონაწილე რომელიმე მხარის ან დადანაშაულება ან გამართლება, ერთი სიტყვით, ომის სამართლის სასწორი ვის მხარეზე იხრებოდა.

ერთადერთი, რასაც, ჩვენი აზრით, კომისიამ სწორი შეფასება მისცა, ეს იყო კოდორის ხეობის ოკუპაცია. დასკვნის მიხედვით: „აფხაზური ქვედანაყოფების მიერ რუსული სამხედრო ძალების მხარდაჭერით იერიშის მიტანა (კოდორის ხეობის ზედა ნაწილზე) წარმოადგენს ძალის უკანონო გამოყენებას, რაც იკრძალება ხელშეკრულებით ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ და გაეროს წესდების მე-2 (4) მუხლით; ასევე საქართველოზე თავდასხმას გაეროს წესდების 51-ე მუხლის მიხედვით.“

სხვა საკითხია და ცალკე გამოსაკვლევი, რატომ დაეტოვებოდა კოდორის ხეობა, რბილად რომ ვთქვათ ასე იოლად.

ჩემის მხრიდან აღვნიშნავდი, რომ, სამწუხაროდ, ცხინვალში დაგებული საფანგში თავი მაინც ამოვყავით, რითაც, ნებისთი თუ უნებლიეთ აღმოვჩნდით რუსეთთან სრულმასშტაბიან ომში ჩართული, რაც ეროვნულ კატასტროფასთან გათანაბრებული უმძიმესი შედეგებით დამთავრდა.

საქართველოში ხელისუფლება შეიცვალა, მაგრამ პრობლემები და ვითარება რუსეთთან და განდგომილ რეგიონებში დარჩა და ელოდება გადაწყვეტას ისე, როგორც არასდროს.

დღევანდელი ვითარებიდან გამომდინარე, აქტუალურია შემდეგი საკითხები:

1. უნდა გაგრძელდეს რუსეთთან ხისტი პოლიტიკა (ე.ი. ვიცხოვროთ პოლიტიკური პარალიზის პირობებში), თუ იგი უნდა შეიცვალოს დათბობით?

2. უნდა აღდგეს თუ არა რუსეთთან ამ ეტაპზე დიპლომატიური ურთიერთობა?

3. ნატოში სწრაფვას, მასში გაწევრიანების დაჩქარების პროცესის ინიციატორები ჩვენ უნდა ვიყოთ თუ ნატოს წევრი ქვეყნები? ხომ არ ვაჩქარებთ და დრამატიზებას ვახდენთ ამ პროცესისას?

4. ხომ არ ვკარგავთ წამყვან გეოპოლიტიკურ ფუნქციას კავკასიაში იმის გამო, რომ თითქმის პასიური დამკვირვებლის როლში ვიმყოფებით სომხეთ-აზერბაიჯანის ურთიერთობაში განვითარებულ მოვლენებში. ეს მაშინ, როცა მოვიაზრებოდით, მიუხედავად მრავალი წინააღმდეგობებისა, ორივე მხარისათვის მისაღებ შუამავლად. ამის ფონზე კი, რუსეთი და თურქეთი იწყებენ ახალ „პოლიტიკურ თამაშს“.

5. სწორია თუ არა აფხაზეთისა და ოსეთის კონფლიქტის, ასევე რუსეთთან ურთიერთობის პრობლემების გადაჭრის გადავადებულება აშშ-ისთვის, ევროპისა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის, ე.ი. მათი სრული ინტერნაციონალიზაცია, თუ იგი, უპირველესად, ჩვენი ინიციატივებით, თანდათანობით ისევ და ისევ ჩვენი გასაკეთებელია ყველა დაშვებული პოლიტიკური ხერხებისა და მეთოდების გამოყენებით (მათ შორის სახალხო დიპლომატიის ამოქმედებით), მათი უშუალო მონაწილეობით, თანადგომითა და დახმარებით.

ჩვენ წინაშე დღის წესრიგში დადგა მთავარი

ამოცანა, სწორად არის თუ არა გაგებული ჩვენი ქვეყნის ეროვნული ინტერესები, მისი უზრუნველყოფისათვის მისასვლელი გზები, რადგან მისი ობიექტური გაცნობიერება არსებითად განსაზღვრავს ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის ეფექტიანობასა და შედეგიანობას. ჩვენი ღრმა რწმენით, მუდმივ და უმთავრეს ეროვნულ ინტერესებს დღეს საქართველოსათვის წარმოადგენს:

- მისი ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა, სამშობლოს საიმედო დაცვა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;
- სტაბილურობა და ეკონომიკური აღმავლობა;
- დემოკრატიულ ფასეულობათა არა მარტო აღიარება, არამედ მისი სრული რეალიზაცია ღირსებით აღსავსე სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების მიზნით.

რომელია აქედან სასიცოცხლო მნიშვნელობის? ვფიქრობ, საქართველოს გარშემო დღეს შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, ყველა ისინი სასიცოცხლო მნიშვნელობის მქონეა. და მაინც, საქართველოს ხელისუფლების უპირველესი საზრუნავი, ანუ, ინტერესთა იერარქიის მწვერვალი ტერიტორიული მთლიანობისა და ეროვნული უსაფრთხოების საიმედო უზრუნველყოფაა. ხელისუფლების კონსტიტუციური ცვლა გარდუვალია, მუდმივი იყო, არის და იქნება საქართველოს სახელმწიფოებრიობა.

საქართველოს სახელმწიფოს სასიცოცხლო მნიშვნელობის მუდმივი ეროვნული ინტერესებისა და მსოფლიო ახალი წესრიგის „კაპრიზების“, ასევე მოსალოდნელი საფრთხეებისა და გამოწვევების გათვალისწინებით უნდა შემუშავდეს Realpolitik-ზე დაფუძნებული ეროვნული უსაფრთხოების სრულიად ახალი კონცეფცია.

რა საფრთხეები ემუქრება გარედან რუსეთს? პოლიტიკური პროგნოზების დიდოსტატის ზ. ბჟეზინსკის დასკვნების მიხედვით, რეგიონებზე გავლენის სფეროების მოპოვების თვალსაზრისით, ახალი მსოფლიო წესრიგის დამყარების მიზნით, სულ უფრო გადამწყვეტ როლს ითამაშებს და უფრო პრეტენზიული იქნება ჩინეთი. აი, რას წერს ზ. ბჟეზინსკი: „ციმბირის შესანარჩუნებლად რუსეთს დახმარება დასჭირდება; მას ამ ამოცანის დამოუკიდებლად დაძლევის ძალა არ შესწევს დემოგრაფიული დაქვეითებისა და მეზობელ ჩინეთში არსებული ახალი ტენდენციების პირობებში“. [2] რუსეთისათვის შიდა საფრთხეებიდან ყველაზე საშიში მაინც რეგიონალური სეპარატიზმია, რომელმაც მას უკვე კარზე მოუკაუნა. ასეთ ვითარებაში, ჯერ ერთი, ჩრდილოეთ კავკასიის ფაქტორის გათვალისწინებით, რუსეთისათვის ხელსაყრელი არ უნდა იყოს საქართველოსთან ცუდი ურთიერთობა, პირიქით, იგი უნდა მიესალმებოდეს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას. მისი დღევანდელი ნაბიჯები კი ამ მიმართულებით პრაგმატული პოლიტიკისაგან შორსაა და არავითარ პოლიტიკურ ლოგიკას არ ექვემდებარება. რუსეთი კი არ უნდა დაუპირისპირდეს ნატოს, ხელი შეუშალოს მის გაფართოებას, არამედ უნდა იზრუნოს ნატოსთან მოკავშირეობაზე, აქ პოლიტიკური რეალობა პირდაპირ კარნახობს მას ამ ნაბიჯების გადადგმას.

რუსეთმა აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფოები, ცნო საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული ფუნდამენტური პრინციპებისა და ნორმების უგულვებელყოფით, საერთაშორისო კონვენციებისა და პაქტების მოთხოვნების უხეში დარღვევით

და საყოველთაოდ დადგენილი საერთაშორისო სამართლის პრაქტიკის იგნორირებით, რაც გამოირჩევა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის სხვა დემოკრატიული სახელმწიფოების მიერ საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებად აღიარების შესაძლებლობასა და სამომავლო პერსპექტივას.

ახლა უკვე დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობამ საქართველო რუსეთის აგრესიასთან მარტო არ დატოვა. როგორც ჩანს, გლობალური ეკონომიკური კრიზისის, და არა მარტო ამის ფონზე, აშშ ადმინისტრაციამ, რა თქმა უნდა, დაკავდება შიდა პრობლემებით, თუმცა ქვეყნის გარეთ უკვე დიდი ხნის წინ გამოხატულ მუდმივ ინტერესებს არ შეცვლის. ამის ნათელი მაგალითია აშშ-საქართველოს შორის გაფორმებული ქარტია, რომლითაც საქართველო აშშ-ის სტრატეგიული პარტნიორი ქვეყანაა.

ევროპა კი შეეცდება, და უკვე დაიწყო კიდევ, მაღალი ხარისხის საკუთარი დამოუკიდებელი თამაში გავლენის სფეროებისათვის. უწინარეს ყოვლისა, მისი ინტერესები გაძლიერდება პოსტსაბჭოურ სივრცეზე, განსაკუთრებით, რუსეთის, უკრაინისა და სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების მიმართ. იგი შეეცდება ითამაშოს შედეგზე გათვლილი შუამავლის როლი რუსეთ-საქართველოს შორის, ფაქტობრივად არარსებული ურთიერთობის აღსადგენად მისი ყველა მიმართულებით. რეალურად შეეცდება თვით საქართველოს შიგნით აფხაზეთისა და ოსეთის კონფლიქტის მოსაწესრიგებლად ეფექტიანი ნაბიჯების გადადგმას, არ არის გამორიცხული ასეთივე როლი იკისროს აზერბაიჯან-სომხეთის მიმართაც. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი რამ დავინახეთ – ახლო მეზობლის ფაქტორი. ევროპა, მიუხედავად იმისა, რომ ენერგეტიკული უსაფრთხოების თვალსაზრისით, გარკვეულად დამოკიდებულია რუსეთზე, მას უამრავი რეალური ბერკეტები აქვს რუსეთის მიმართ (მათ შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო).

პოლიტიკის დიდ საჭადრაკო დაფაზე ახალი თამაშები იწყება. მსოფლიო ახალი წესრიგისა და გავლენის სფეროებად გადანაწილების მოლოდინშია. როგორი სვლები გაკეთდება ძირითადი მოთამაშეების მხრიდან, ჯერჯერობით ბოლომდე გარკვეული არ არის. გარკვეულია მხოლოდ ძირითადი მოთამაშეების ვინაობა, ესაა: აშშ, რუსეთი, ევროკავშირი, სერიოზული მოთამაშეები ხდებიან ჩინეთი, ინდოეთი, თურქეთი, ბევრიც ემზადება. გარკვეულია ისიც, რომ რუსეთმა გაუგზავნა სერიოზული მესიჯი აშშ-ს, ევროპას იმის შესახებ, რომ ის კავკასიიდან გასვლას არ აპირებს, უფრო მეტიც, აგვისტოს ომის შემდეგ გადადგმული ყველა მისი ნაბიჯი იმის დასტურია, რომ მას უნდა ექსკლუზივი კავკასიაზე. ამ მიზნით ის ალაგებს კიდევაც ურთიერთობებს აზერბაიჯანთან, სომხეთთან და თურქეთთან, ხოლო საქართველოსთან ურთიერთობების დალაგებას ჯერჯერობით არ აპირებს, მიუხედავად იმისა, რომ ახალ პოლიტიკურ ვითარებასთან გვაქვს საქმე. გამოხატავს რა თავის მუდმივ სამხედრო-პოლიტიკურ ინტერესებს კავკასიაში, იწყებს სამხედრო ბაზების მშენებლობას აფხაზეთსა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთში 49-წლიანი ხელშეკრულების საფუძველზე.

ჯერ კიდევ 2004 წელს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების პრობლემებზე მუშაობისას ასეთ დასკვნამდე მივედით: „საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური

ორიენტაცია უნდა იყოს მრავალგანზომილებიანი“, ქართული პოლიტიკის ისტორიაში და დღევანდელ ქართულ საზოგადოებაში საყოველთაოდ აღიარებული დასავლური ორიენტაციის პრიორიტეტი არ უნდა გახდეს ეროვნული უსაფრთხოების „ჩრდილოეთი-სამხრეთი ვექტორის“ არეალიდან მომდინარე საფრთხის გაღრმავების მიზეზი, რაც სრულიად შეესაბამება საქართველოს უსაფრთხოების სტრატეგიულ ინტერესებს – პოსტ-საბჭოთა გეოპოლიტიკურ სივრცეში ძალთა ბალანსის დამყარებას და ევროატლანტიკური ნაკადის გაძლიერებას“. მიუხედავად რუსეთ-საქართველოს ომისა, ერთგული ვრჩები და მხარს ვუჭერ „მრავალგანზომილებიან“ ძალთა ბალანსზე დამყარებულ საქართველოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკურ კურსს. ჩვენ არ უნდა დაგვამინოს ორი დიდი სახელმწიფოს – აშშ-ისა და რუსეთის – ინტერესებმა კავკასიაში. სწორედ ეს გარემოება უნდა გამოვიყენოთ.

მანც როგორ და რა გზით უნდა იაროს ახალმა ხელი-სუფლებამ?!

მსოფლიოს ახალი წესრიგის მოლოდინში, ევროპასთან მიმართებაში დღევანდელი პოლიტიკური მოცემულობის გათვალისწინებით, საქართველოს საგარეო პრიორიტეტებიდან პირველ ადგილზე უნდა გადაინაცვლოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის მაქსიმალურად გააქტიურების პოლიტიკა.

ნატოსთან მიმართებაში კი, ყოველგვარი დრამატიზირების გარეშე უნდა შევესაბამოთ ჩვენი საშინაო და საგარეო პოლიტიკა ალიანსის მიერ შემოთავაზებულ თამაშის წესებს. ნატო, თავის მხრივ, მაქსიმალურად გაითვალისწინებს რუსეთის ფაქტორს, მისი ნეგატიური დამოკიდებულების სიმძაფრის ზარისხს და საჭირო დროს, შესაბამისი გარემოებებისა და ბალანსის დადგომისას, ისე რომ არ დააყენებს, მიიღებს თავის პოზიტიურ გადაწყვეტილებას.

საქართველოს აშშ-თან ურთიერთობა ჩვენი საგარეო პოლიტიკის საყოველთაოდ აღიარებული პრიორიტეტი იყო და იქნება მომავალშიც. ისე როგორც აშშ-ისთვის საქართველო. საფუძველს მოკლებულია პესიმიზმი პოლიტიკოსების მტკიცება იმის შესახებ, რომ თითქოს აშშ-ისთვის საქართველო სტრატეგიული აქტივებიდან გადავიდა სტრატეგიულ პასივებში. თითქოს შეიცვალა აშშ-ის მუდმივი ინტერესების შინაარსი. მას მუდმივი სწორედ იმიტომ ეწოდება, რომ მისი შინაარსი არ იცვლება. ამის დადასტურება ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის ბარაკ ობამას განცხადება „შეერთებული შტატები გადაჭრით ემხრობა საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას და არ აპირებს სეპარატისტული რეგიონების დამოუკიდებლობის აღიარებას“. უფრო მეტიც ამაში მთელი სიცხადით დავრწმუნდით 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების დროს აშშ-ის განუსაზღვრელ როლში საქართველოში ხელისუფლების მშვიდობიანი გზით შეცვლასთან დაკავშირებით.

საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გააკეთოს შესაძლებლობის მაქსიმუმი და რუსეთი არა მარტო დაამშვიდოს, არამედ დაარწმუნოს, რომ ეს მათი სახელმწიფოებრივი ინტერესების საწინააღმდეგოდ არ ხდება და არ მოხდება მომავალშიც. უფრო მეტიც, შევთავაზოთ რუსეთს, რომ ორივემ ვიაროთ დასავლეთისაკენ, ისე რომ ერთმანეთს ხელი არ შევეშალოთ.

„რუსეთს კი არ უნდა ებრძოლო, არამედ შენი გზით წაიყვანო“ – ზბიგნევ ბჟეზინსკი. [3]

რუსეთი უნდა დავარწმუნოთ, რომ ჩვენ გვინდა მათთან

სამართლიანი, თანასწორუფლებიანობის პრინციპებზე დამყარებული ურთიერთობები, სუვერენული საქართველოსი სუვერენულ რუსეთთან, დამოუკიდებელი საქართველოსი დამოუკიდებელ რუსეთთან. ე.ი. რუსეთთან გვინდა კეთილმეზობლური ნორმალური ურთიერთობა და არა მტრობა, რუსეთთან გვინდა მშვიდობა და არა ომი. ეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ რუსეთი არა მარტო ცნობს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას, არამედ ხელს შეგვიწყობს ამ მიზნის მიღწევაში. რუსეთი იმაშიც უნდა დავარწმუნოთ, რომ მისი ასეთი პოლიტიკა პრაგმატული პოლიტიკაა და მასვე წაადგება სახელმწიფოებრივი ერთიანობისა და წინსვლისათვის.

უნდა დავარწმუნოთ აგრეთვე აფხაზებიც და ოსებიც და ვუთხრათ, რომ კონფლიქტების მოგვარების ძალისმიერმა მეთოდებმა თავისი დრო მოჰყამს და იგი ისტორიის კუთვნილებად იქცა. მან გზა უნდა დაუთმოს კონფლიქტების მშვიდობიანად მოგვარების ყველა შესაძლებელ ხერხსა და მეთოდს. ჩვენ მზად ვართ მოლაპარაკების დასაწყებად და გვაქვს ერთიანი განვითარების პროგრამა. ჩვენ მზად ვართ შერიგებისათვის და მონანიებისათვის, ჩვენ გვძალუძს ერთად ცხოვრება. ჩვენი ტრადიციები, კულტურა და მორალურ-ზნეობრივი კოდი უფრო მეტი სიახლოვით გამოირჩევა, ვიდრე სხვებთან მიმართებაში. უფრო მეტიც, ქართველებისა და აფხაზ-ოსების ურთიერთნათესაური კავშირები და შერეული ოჯახების მრავალათასიანი არმია ამის ნათელი დადასტურება იყო და იქნება კიდევ დიდხანს.

არავითარ ეჭვს არ უნდა იწვევდეს, რომ არაფერი კეთდება მარტო ქართველებისათვის, არაფერი კეთდება მარტო აფხაზებისა და ოსებისათვის, არამედ ყველაფერი კეთდება ქართველებისათვის, აფხაზებისა და ოსებისათვის, საქართველოში მცხოვრებ დანარჩენი თანამოქალაქეების ჩათვლით. „იცავ რა აფხაზის, სომეხის, ოსის ღირსებას, ესე იგი იცავ შენს ღირსებას, სხვანაირად ჩემთვის არ არსებობს მაღალი მცნება ქართველისა. მე მათთან ერთად ვცხოვრობდი და ვცხოვრობ“ [4].

საქართველოსთან აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ინტეგრაციის პროგრამა უნდა იყოს შეუქცევადი, მრავალეტაპიანი, თანდათანობითი, ხანგრძლივი, სულ ცოტა ხუთ და მეტ წელზე გათვლილი. ღრმად ვარ დარწმუნებული გაყინული კონფლიქტების გაყინული გაურკვევლობა აფხაზეთთან და ოსეთთან მიმართებაში არ შეიძლება დიდხანს გაგრძელდეს უახლოეს და ახლო თუ არა, გრძელვადიან პერსპექტივაში კომერციული ურთიერთობები აუცილებლად დაიწყებს ამოქმედებას, რაც თანდათან ბიზნეს ურთიერთობებში გადაიზრდება.

ჩვენ ყველაფერი უნდა ვიღონოთ იმისთვის, რომ აფხაზებისთვის და ოსებისთვის მეორე სარკმელი გაგხსნათ, რომელიც მათ ეკონომიკური განვითარებისა და დატულობის მეტ პერსპექტივის განცდას ჩაუსახავს, ვიდრე ჩრდილოეთით გაჭირილი ფანჯარა.

სავსებით შესაძლებელია ყოფილ მეზობლებს შორის კომერციულ ურთიერთობებთან ერთად კვლავ დადგეს დღის წესრიგში, როგორც სარკინიგზო ხაზის აღდგენა სოჭი-სოხუმი-თბილისი-ერევნის მიმართულებით, ისე ნოვოროსისკიდან აფხაზეთის გავლით საექსპორტო ნავთობსადენის მშენებლობა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენთან მიერთების მიზნით.

სწორედ ამ დროისთვის უნდა ვიყოთ მზად სამოქმედო პროგრამით. სამოქმედო პროგრამის პოლიტიკა და სტრატეგია

მეორე მხარესთან (მხარეებთან) მიმართებაში არ უნდა იყოს არც შეტევითი და არც დაცვითი, არამედ კონსტრუქციული, რაც იმას ნიშნავს, რომ მიზანი უნდა იყოს ურთიერთშორის ნდობის აღდგენა და თანდათანობით სიტუაციის ორივე მხარისათვის მისაღებ და სასარგებლოდ განვითარება.

პროგრამის რეალიზაცია შესაძლებელია რომ გახდეს, მხარეები, უპირველესად, უნდა შეთანხმდნენ ორივე მხარისათვის მისაღებ და ნდობით აღჭურვილ შუამავლებზე (ეს შეიძლება იყოს საერთაშორისო ორგანიზაციები, ცალკეული სახელმწიფოები, პოლიტიკური ფიგურები).

რა თქმა უნდა პროგრამის შინაარსის ქვეშ ვგულისხმობთ: ლტოლვილების უსაფრთხო დაბრუნებას, რაც არ ნიშნავს მართო ლტოლვილების უსაფრთხოებას, ეს ნიშნავს იქ დამხდურთა უსაფრთხოებასაც.

და ბოლოს, ერთიან საქართველოში აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის სახელმწიფოებრივი სტატუსი სპეციალური ფართო ავტონომიის ფორმით ფრთხილი, ზანგძლივი და რთული გზის გავლით უნდა განხორციელდეს და თავისი უნიკალობითა და მიზიდველობით უნდა გადაწონოს ე.წ. კოსოვოს დამოუკიდებლობა.

რაც შეეხება კოსოვოს დამოუკიდებლობის მხარდამჭერების და მოწინააღმდეგეების პოზიციებს, ჩვენი მხრიდან გვინდა აღვნიშნოთ, რომ:

კოსოვოს პრეცედენტის მოშველიება აფხაზეთისა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთის აღიარებასთან დაკავშირებით უსაფუძვლოა და უპერსპექტივო იმ თვალსაზრისით, რომ იქ კოსოვოელი ალბანელების გენოციდი, ეთნოწმენდა და თითქმის 1 მილიონი მკვიდრი მოსახლეობის საცხოვრებელი ადგილებიდან გაძევება მოხდა სერბებისა და სერბეთის ცენტრალური ხელისუფლების მიერ. აფხაზეთში და ე.წ. სამხრეთ ოსეთში ანალოგიური ვითარება გვექნებოდა თუ ქართველები და საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლება საყოველთაო საშიში საშუალებებით, მათ შორის გენოციდის და ეთნოწმენდის გზით, აფხაზეთიდან აფხაზებს და ე.წ. სამხრეთ ოსეთიდან ოსებს გააძევებდა და ისინი აღმოჩნდებოდნენ იძულებით გადაადგილებულის სტატუსით. სულაც არ იქნება საფუძველს მოკლებული თუ ვიტყვით, რომ სწორედ ამ გარემოებებმა განაპირობეს საერთაშორისო თანამეგობრობის მხარდამჭერა

კოსოვოელი ალბანელების მიმართ მათი დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ აღიარების ჩათვლით.

P.S. არ მიწმენდა მკითხველმა ისე გაიგოს, რომ ჩვენი საქმე პარადაია. არა, საქმე რთულადაა, მაგრამ „ქართული ოცნების“ ხელისუფლებაში მოსვლით არის იმედო!

Jemal Gakhokidze, full professor

SUMMARY

We believe that now for Georgia the permanent and fundamental national interests are:

- Territorial integrity, reliable protection of the homeland and ensure of security;
- Stability and economical development;
- Not only the recognition of democratic values, but its full realization for forming of worthy civil society.

Foreign - political orientation of Georgia should be multidimensional. In the history of Georgian politics and in today's Georgian society, universally recognized western-oriented priority should not be reason for danger, which is equivalent of Georgia's security and strategic interests - establishment of balance of power in the Post - Soviet geopolitical space and strengthening of the Euro-Atlantic flow.

ლიტერატურა:

1. ჰ. კისინჯერი, დიპლომატია (რუსულ ენაზე), 2004
2. 3. Бжезинский, «Выбор: мировое господство и глобальное лидерство», М., 2005, 140.
3. ზ. ბუჩინსკი, „სტრატეგიული ხედვა, ამერიკა და გლობალური ძლიერების კრიზისი“, 2012 წ.
4. М. Мамардашвили, «Грузия вблизи и на расстоянии», Тбилиси, 1995, с. 32.